Qorti tal-Maġistrati (Malta)

RIK NRU 213/2017: **JONATHAN FERRIS (ID. 255473M)** V. **SAVIOUR BALZAN (ID. 127263M)**

(LIBELL - DANNI GHAL MALAFAMA - KAP. 248 ART. 28 –FAIR COMMENT – EXCEPTIO VERITATIS – DRITT TA' KRONAKA – DISTINZJONI BEJN KRITIKA U MALAFAMA)

MAĠISTRAT: DR. VICTOR G. AXIAK

21 ta' Marzu 2022

IL-QORTI,

wara li rat ir-rikors ta' Jonathan Ferris ("ir-rikorrent") ippreżentat fit-2 ta' Awwissu 2017 li permezz tiegħu talab li:

"1. Prevja d-dikjarazzjoni ta' din il-Qorti illi l-video blog ippubblikat mill-intimat fis-17 ta'Lulju 2017 - Ii traskrizzjoni tiegħu hija annessa u mmarkata Dok. A - huwa libelluż u għandu bħala skop li jtellef jew inaqqas ir-reputazzjoni tar-rikorrenti; u

2. jħallas lir-rikorrenti dik is-somma Ii tillikwida din il-Qorti bħala danni morali a tenur tal-Art. 28 tal-Kap. 248 tal-Ligijiet ta' Malta (Liġi dwar l-Istampa)."

wara li rat ir-risposta ta' Saviour Balzan ("l-intimat") ippreżentata fil-5 ta' Ottubru 2017[1] li permezz tagħha rrisponda kif ġej:

"1. Illi preliminarjament jingħad illi l-attur irid jgħid liema partijiet mill-video blog in desamina huma allegatament libellużi jew liema partijiet tal-istess video blog al!egatament kellhom l-iskop li jtellfu jew inaqqsu r-reputazzjoni tar-rikorrenti;

[1] Fol 8

2. Illi ċiononostante l-esponent jikkontendi illi se mai, il-fatti esposti fil-video blog de quo huma sostanzjalment veritieri, u ma jikkontjenu l-ebda allegazzjoni falza.

3. Illi di piu, l-esponent jirrileva illi fil-maggor parti tiegħu, il-video blog de quo huwa każ ċar ta' fair comment, u Ii l-esponent kellu u għandu jkollu kull dritt Ii jikkummenta u jagħmel osservazzjonijiet dwar il-materja in kwistjoni.

4. Illi fi kwalunkwe każ il-pubblikazzjoni in desamina kienet ta' interess pubbliku u l-intimat kien qiegħed jaqdi korrettement id-dmir tiegħu Ii jirrapporta dwar aħbar serja, gravi, u Ii ġġenerat interess pubbliku.

5. B'riserva ta' eċċezzjonijiet ulterjuri."

wara li rat li l-Qorti diversament preseduta semgħet ix-xhieda tar-rikorrent Jonathan Ferris fis-seduta tal-13 ta' Novembru 2017[2] u f'dik tal-15 ta' Marzu 2018[3]; ta' Dr Lara Lanfranco, illum Maġistrat, fis-seduta tas-7 ta' Diċembru 2017[4]; tal-Ispettur Rennie Stivala fis-seduta tal-5 ta' Lulju 2018[5]; u ta' Paul Vassallo fis-seduta tas-26 ta' Novembru 2018[6],

wara li rat illi din il-kawża ġiet assenjata lil din il-Qorti kif presjeduta permezz tal-assenjazzjoni magħmula ai termini tal-Artikolu 520(1)(a) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta u tal-Artikolu 11(9) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta b'effett mill-10 ta' Mejju 2019,

wara li rat li din il-Qorti kif presjeduta semgħet ix-xhieda tal-intimat Saviour Balzan fis-seduta tal-21 ta' Ġunju 2021[7];

wara li rat id-dokumenti kollha li ġew esebiti fil-kors tal-kawża,

wara li qrat it-traskrizzjonijiet tax-xhieda kollha mogħtija f'din il-kawża,

wara li rat in-noti ta' sottomissjonijiet finali rispettivi ppreżentati għan-nom

- tar-rikorrent, mill-Avukat Dr. Joe Zammit Maempel,
- tal-intimat, mill-Avukat Dr. Veronique Dalli u mill-Avukat Dr. Andrew Saliba,

qed tagħti din is-

Sentenza

[2]Fol. 12 – 18
[3]Fol. 65-69
[4]Fol. 23-32
[5]Fol. 356-362
[6]Fol. 367-370
[7] Fol 392-401

Liġi applikabbli

1. Qabel xejn għall-finijiet ta' preċiżjoni għandu jingħad illi fl-14 ta' Mejju 2018, cioe' ftit iżjed minn disa' xhur wara l-ftuħ ta' din il-kawża, daħal fis-seħħ permezz tal-Att XI tal-2018 il-Kap. 579 intitolat 'l-Att dwar il-Midja u l-Malafama'. Għalkemm b'effett mill-14 ta' Mejju 2018 ġie mħassar ukoll il-Kap. 248 tal-Ligijiet ta' Malta madanakollu ai termini tal-Artikolu 25(2) tal-Kap. 579:

   '*l-Att imħassar, kif fis-seħħ qabel ma jiġi mħassar permezz ta' dan l-Att, għandu jkompli japplika fir-rigward ta' kawżi pendenti fil-qorti fiż-żmien li jitħassar*'

2. Għaldaqstant huwa ċar illi huma d-dispożizzjonijiet tal-Kap. 248 (L-Att dwar l-Istampa) li japplikaw għall-kawża odjerna.

Il-mertu tal-każ

3. Din il-kawża tittratta sensiela ta' kummenti magħmula mill-intimat permezz ta' *video blog* ippubblikat fuq is-sit elettroniku www.maltatoday.com.mt taħt l-isem: "*Nothing positive about overdevelopment".* Il-*blog* ta' kważi seba' minuti jikkonsisti f'numru ta' kummenti ta' natura politika magħmula mill-intimat fuq tlett temi: il-kwistjoni tal-iżvilupp bla rażan fl-industrija tal-kostruzzjoni, it-tellieqa fi ħdan il-Partit Nazzjonalista għall-elezzjoni tal-mexxej tal-partit u finalment ir-reazzjoni tal-intimat għal intervista li kienet saret lir-rikorrent, ġurnata qabel[8], u li ġiet ippubblikata fuq il-gazzetta "*The Times" inter alia* dwar il-ħidma tiegħu fi ħdan il-*Financial Intelligence Analysis Unit* (FIAU).

4. Fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tieghu r-rikorrent jgħid li ħassu malafamat fuq it-tlett partijiet segwenti tal-*video blog* fejn l-intimat qal:

   - li jaf lir-rikorrent bħala persuna li kien*: "involut fl-investigazzjonijiet marbutin mal-iskandlu taż-żejt, u nista' nassigurakhom li daqs hemm wasal Inspector Clouseau, wasal ukoll l-Ispettur Ferris, ghax fejn konna bqajna u fejn konna bqajna."*[9]

   - li r-rikorrent ma' qalx li kellu kunflitt ta' interess fil-każ kriminali kontra Raymond Ferris u li dan kien ġie illiberat: "*Ferris kien bravu biżżejjed biex*

---

[8] Xhieda tar-rikorrent a fol. 12
[9] Fol. 2

jiftaħar li meta kien Spettur, kien ħarrek lil kuġin tiegħu, ukoll Ferris. Li ma qalx huwa li skont l-etika, fil-Pulizija mhux suppost tħarrek lil xi ħadd tal-familja dik waħda; u li ma qalx ukoll li l-investigazzjoni tiegħu kontra l-kuġin tiegħu spiċċa fix-xejn, ghax dan Ferris, il-kuġin tiegħu ma ġiex, ma nstabx ħati ta' tixħim."[10]

- li fir-rwol tiegħu bħala uffiċjal fi ħdan l-FIAU meta kienet qed tiġi investigata ċertu Maria Efimova u ġie infurmat illi ma' jistax jinvestiga l-każ tagħha għaliex hu stess kien investigaha fil-passat f'każ kontra tagħha: "*dan Alla jbierek ukoll ma rax dawl u raġuni għaliex ma kellux jiġi investigat."*[11]

Provi

5. Ir-rikorrent **Jonathan Ferris** xehed fis-seduta tat-13 ta' Novembru 2017[12] wara li esebixxa kopja tal-*video blog* in kwistjoni fuq USB[13]. Fir-rigward tal-kumment tal-intimat li xebbħu mal-Ispettur Clouseau huwa qal:

   "jien dika lanqas nagħti kasu u hu lili jgħidli Inspector Clouseau u lilu dejjem ngħidlu Wile E. Coyote... dak tar-Road Runner li dejjem jippjana, moħħu biex jagħmel strateġija, u jispiċċa jmur minn taħt"

   Mhux l-istess però fir-rigward tal-kummenti li għadda fuqu l-intimat fuq il-kawżi kriminali marbuta mal-iskandlu tal-żejt liema kummenti huwa qishom bħala *character assassination:*

   "Fil-kazijiet taz-zejt, Saviour Balzan qieghed jghid illi qatt ma sar xejn u fejn konna bqajna... dan qed nghid x'qal hu. Ghax jiena rrid infakkar lil Saviour Balzan illi jiena hadt over dawn il-kazijiet fil-bidu nett tal-prosekuzzjoni wara li l-Ispettur Angelo Gafa u l-Kummissarju Michael Cassar gew assenjati f'postijiet ohra. Wiehed minnhom bhala Head of MSS u l-iehor mar jahdem l-MSS. U meta kien lahaq kummissarju, Peter Paul Zammit dana kien qalli l-ufficcju ta' Angelo Gafa, lock, stock and barrel f'idejk, jien ovvjament ma ridtx. Dana kien 5th June 2013, ghadni niftakar ezatt id-data. Ovvjament fl-ufficcju ta' Angelo Gafa hemm dawn il-kazijiet taz-zejt. Jiena sifirt... igifieri dan qed nitkellmu 5th June... sifirt bejn l-18th u 21 Brussels, u fit-30 tlaqt xahar Ruma mal-Guardia di Finanza li kien parti minn programm li jien kont qed insegwi ta'

[10] Fol. 2
[11] Fol. 2
[12] Fol 12-18
[13] Fol 19

tliet xhur. Per ezempju Saviour Balzan hawnhekk huwa skorrett u ghamilha vilment biex ipprova ikisser lili. Ghaliex? Saviour Balzan nesa li f'Jannar tat-2014, igifieri ftit wara li hadt over jiena, kont jien li ghamilt l-ittra rogatorja lill-Awtoritajiet Svizzeri. U mhux ta' qabli. Ovvjament biex ingib l-informazzjoni. Il-Qorti taf ben tajjeb li meta ahna niffinalizzaw rogatorja, it-terminu tax-xhieda, tas-smiegh jigi sospiz. Pero' hemmhekk Salvu Balzan lanqas ghamel... kellu d-dicenza li jara l-affarijiet, ara kemm kien vera character assassination ghaliex nistieden il-Qorti ggib il-verbali kollha li ahna bi ftehim mal-Avukat Generali, l-Prosekuzzjoni u d-Difiza bqajna nisimghu ix-xhidiet kollha fejn hu possibbli ta' dawn il-kazijiet biex ahna mhux nistagnaw il-kaz ghal erbgha, hames snin, qatt ma jinstema' xejn."

Ir-rikorrent imbagħad elabora fuq kawża minnhom u ċioe dik kontra ċertu Alfred Mallia: *"dak iz-zmien, sa ftit qabel ma tlaqt jien, igifieri sewwa, kellem lill-avukati tieghu Chris Balzan u lil Ian Spiteri Bailey. U dan konna wkoll peress li he is very frail, is-sahha tieghu m'hijiex ta' barra minn hawn u huwa xhud indispensabbli ghall-kazijiet l-ohra, dana kienu waslu l-avukati biex anke ltaqghu mal-Avukat Generali, ma' Dr Lara Lanfranco fil-prezenza tieghi ghall-Avukat Generali sabiex anke jaghmlu patteggjament. Igifieri... pero' mbaghad hadet over Dr Veronique Dalli u patteggjament ma riditx u riedet tkompli bid-difiza"*

Ir-rikorrent spjega ukoll kif l-intimat ma' qalx li f'kawża minnhom ir-rikorrent saħansitra kien talbu jiżvela s-sorsi tal-informazzjoni li kien ottjena fir-rigward tal-allegazzjonijiet żvelati fl-iskandlu in kwistjoni:

"Jigifieri dan fejn Salvu Balzan qed jghid li qatt ma sar xejn, huwa skorrett minn fuq s'isfel, ghalhekk qed nitlob lill-Qorti sabiex il-kawzi li hemm taz-zejt imqar ingibu l-verbali tal-kawzi u mhux jghidu kif xehdu. Halli Salvu Balzan forsi jiffriska ftit il-memorja illi darba minnhom hu stess in July... sorry in January 2014 u kellu battibekk mieghi ghaliex jien kont tlabtu is-sors minn fejn hu kien gab l-informazzjoni. U ghalkemm hu pprova jistahba taht l-Article 45 fil-Press Act, kelli nfakkru jiena illi any person accused or testifying in a case of money laundering, il-gurnalist f'dak is-sens mhuwiex protett. L-unika zewg min nies, zewg individwi li huma protetti f'kaz ta' money laundering huwa l-qassis fis-sigriet tal-qrar u l-avukat li jkun ghamel xoghol ta' avukatura u mhux xoghol corporate. Igifieri lanqas dik ma ta kas Salvu Balzan. Jekk trid anke kopja tal-Malta Today, mhux problema ghax zammejt xi affarijiet. Igifieri lili Salvu Balzan qatt ma jista' jghidli li m'ghamilt xejn. Anzi, ghamilt hafna aktar minn haddiehor. Issa l-fatt li ghadna qed nistennew, f'certu okkazjonijiet, ir-risposti mill-

Awtoritajiet Svizzeri, daka jiena m'ghandi l-ebda kontroll fuqu. Il-kontroll li kelli fuqu jien illi flok jissospendi bhalma kelli kull dritt nissospendi u noqghod gallarija, jien bqajt nisma x-xhidiet bi ftehim mal-Magistrat, mal-Avukat Generali u mad-Difiza."

Fir-rigward tal-involviment tar-rikorrent fil-każ kriminali kontra Raymond Ferris, ir-rikorrent qal hekk:

"Mela Raymond Ferris, hu kugin tal-papa' tieghi propjament lanqas huwa tieghi, imma jien qatt ma harist lejn wicc hadd. Din il-Qorti ftit hdimt maghha, imma kulhadd jafni hawn gew. Jiena kont tkabt lil Peter Paul Zammit biex dak il-kaz jiena ma nihdux. Peter Paul Zammit kien qalli isma' Gann mhux ghal xi haga, vera Ferris ftit hawn, qalli imma kieku kien Borg ma' Borg mhux xorta setghu kienu jigu minn xulxin. Forsi ma kinux jaghtu daqshekk fil-ghajn. Ghidtlu msomma, jien ma rridux. U Peter Paul Zammit kien qalli, le Gann, qalli isma' jien ghandi fiducja kbira fik, qalli inti taf l-istorja taz-zejt u dan biex intih lil xi hadd iehor biex jipprova jifhem l-istorja taz-zejt, dan ha ntawwlu... jien mhux investigation hadtu, prosekuzzjoni. U tant ghamilt prosekuzzjoni, tant ma haristx lejn ucuh, tant ghamilt prosekuzzjoni iffokata, sahansitra il-Magistrat Consuelo Scerri Herrera ghamlet rimarka fis-sentenza taghha fejn fahhritni ghall-mod kif imxejt. Meta gie lliberat, jien u Lara Lanfranco ghamiltlu appell. Dan Saviour ma qalux ovvjament fil-blog, ghax hu ried igib lili fid-dawl hazin. Hemm appell. Fl-appell, jiena lili lanqas qaluli biex nitla' u llum il-gurnata nirringrazzjah minn qalbi. Sirt naf li gie liberat ukoll mill-appell mil-gazzetti. Imma jien che c'entro? Ghal xi raguni hareg liberat. Emmint li kellu jinstab hati u ghamilt appell. Imma Saviour Balzan ghogbu li lili ghax qal li din hija... kif qed tara r-rikors ta' Dr Veronique, din hija ta' importanza nazzjonali. Importanza Nazzjonali, sitt down the line... erbgha snin down the line jew kemm ilha. Ahjar jghidu l-verita' li giethom importanti ghax ippruvaw, they tried to temper my reputation ghaliex jiena waqaft lill-Gvern fuq l-issue tal-money laundering. Jekk jghid hekk, almenu jkun ragel mieghu nniffsu u man-nazzjon."

Ir-rikorrent spjega li huwa telaq mill-korp tal-Pulizija fil-31 ta' Ottubru 2016, li l-appell fil-kawża ta' Raymond Ferris kien sar qabel u li r-rikors tal-appell kien ħejjieh ma' Dr. Lara Lanfranco, illum Maġistrat, f'Ġunju 2015 proprju fil-ġurnata ta' għeluq sninu meta kien qiegħed bil-*leave.* L-appell mexxietu Dr. Elaine Mercieca Rizzo, illum Maġistrat, u s-sentenza ħarġet meta hu kien għadu fil-korp.

F'dak li għandu x'jaqsam ir-rwol tiegħu fil-każ ta' Maria Efimova r-rikorrent xehed is-segwenti:

"Dr Joe Giglio ghamel kwerela u ghamilha l-ghassa tal-Imsida. Lara Butters kellha diffikulta kif ha taqbad certu f'affarijiet u ohrog il-ghageb ixxuttjawha fl-ufficcju tieghi. Jien sibt biżżejjed breaches fil-kaz igifieri meta arrestajniha. Jiena nghidilha whistleblower within inverted commas ghax din ma kellha l-ebda status ta' whistleblower. Sewwa. U la sibt bizzejjed breaches, jien ressaqtha, ressaqtha b'arrest quddiem il-Magistrat Dr. Josette Demicoli...l-kaz gie assenjat quddiem il-Magistrat Caroline Frendo Farrugia. Again, jien m'ghaziltux biex ninvestigah dan il-kaz. Dan ixxuttjawh lili. Issa dan Salvu, ma nistax nifhem ghax qal li dan alla jbierek ukoll ma rax id-dawl u r-raguni ghalfejn ma kellux jigi investigat. Jekk jien dahhaltha l-qorti, jekk jien ressaqtha... La ressaqtha... ghax imbaghad qal ghax jiena l-FIAU lili ma hallitnix ninvestiga l-affarijiet tal-gvern ghax qalu ili ghandi conflict of interest peress li jien arrestajt lil din ir-Russa. Jiena ma nafx, ma nafx Mr Balzan il-ballrace ta' mohhu kif iddur u kif tahdem. Il-logika tghidli li jien kieku kont nara conflict of interest kieku nqast minn dmiri u ghalaqt ghajnejja u hallejtha ghaddejja. Imma mhux investigajtha, ressaqtha... imbaghad tigi tghidli inti ma tistax tinvestiga affarijiet tal-gvern ghax inti ghandek conflict of interest ma' din il-persuna"

Huwa spjega li fi ħdan il-Korp kienu qalulu biex ma' jibqax jinvestiga l-każ ta' Maria Efimova minħabba l-involviment tiegħu magħha meta kien investigaha fil-passat:

"Jiena lili qaluli tinvestigax iktar il-kazijiet tal-Panama Papers biex nifthemu, ghaliex inti ghandek conflict of interest... Mela il-kaz ta' Schembri kien diga' ghand il-pulizija. Il-kaz ta' Brian Tonna kien diga' ghand il-pulizija. Il-kaz ta' Mizzi kien qed jigi investigat, maghluq kemm suppost nibghatuh. Kull ma kien jonqos kien il-kaz tal-Egrant u Maria Efimova dahlet fil-kaz tal-Egrant. Sewwa. Igifieri, pero' again l-investigazzjoni li mexxejt jien mal-pulizija vis a vis Maria Ifimova ma kellha xejn x'taqsam ma' Panama Papers. Din kienet abbuzat mill-pozizzjoni taghha bhala impjegat tal-bank u qatghet xi biljetti tal-ajru ghall-familja taghha. Punto e basta. Li hija misappropriazzjoni ghax kellha l-credit card tal-kumpanija li minnu ghamlet uzu specifikat."

6. Ir-rikorrent **Jonathan Ferris** reġa xehed fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018[14]. Fir-rigward tal-kawża kontra Raymond Ferris huwa spjega illi l-investigazzjoni kienet tmexxiet mill-Assistent Kummissarju Michael Cassar, s-Supretendent Pawlu Vassallo u l-Ispettur, illum Kummissarju, Angelo Gafa. Dan sar bejn wieħed u ieħor fi Frar 2013. Bejn April u Ġunju 2013 kien hemm ċaqliq fil-*unit* fejn kien stazzjonat hu li kienet immexxija mill-Assistent Kummissarju Michael Cassar. Dan kien ġie nominat biex isir *head* tal-Malta Secret Services u ġie ttrasferit hemmhekk. F'Ġunju 2013 l-Ispettur Angelo Gafa ukoll ġie ttrasferit lil Malta Secret Services. Għalhekk b'ordni tal-Kummissarju ta' dak iż-żmien, Peter Paul Zammit, il-files kollha tal-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt ġew trasferiti lilu fl-uffiċju tiegħu u spiċċa jkompli l-prosekuzzjoni ta' dawk il-kawżi.

Huwa reġa fakkar kif fis-sentenza li kienet inqatgħet mill-Qorti tal-Maġistrati kontra Raymond Ferris il-Maġistrat, illum Imħallef, Consuelo Scerri Herrera kellha kliem ta' tifħir fil-konfront tiegħu fejn din kienet *inter alia* qalet hekk:

"Il-Qorti thoss li huwa d-dmir taghha tikkumplimenta lill-Ufficcjal Prosekutur tal-manjiera professjonali li huwa mexxa din il-kawza u l-lejalta tieghu lejn il-ligi meta gie biex tratta l-kaz b'mod partikolari ghar-referenzi legali li huwa ghamel lejn sentenzi tal-Qrati ta' Malta u awturi fis-suggett".

Ir-rikorrent ikkonferma illi meta ra li wieħed mill-files li kienu ġew trasferiti lilu kien jikkonċerna qarib tiegħu, ċioe l-kuġin ta' missieru Raymond Ferris, huwa kkommunika mal-Kummissarju ta' dak iż-żmien:

"Jiena tlabtu ghidtlu isma' jiena dan, ghal korrettezza ma nhossx li ghandi nkompli mmexxi jien u Peter Paul, il-kummissarju ta' dak iz-zmien, dana kien 5 ta' Gunju tas-sena 2013 ghal habta tal-5.30. U dana hemm record tieghu ghax kien bghatli messagg bl-i phone tieghu ta' dak iz-zmien. Kien qalli ismaghni, kien qalli Gann... qed nghidilkom ezatt il-kliem kif kien, qalli Gann qalli biex naqlaghlek issa dan il-kaz, li taf l-istorja ta' George Farrugia u taf kollox, ghaliex dna huwa illinkjat ma' kazijiet ohra, qed nitkellmu ta' Tancred Tabone, Frank Sammut, Cisio Mifsud u Alfred Mallia kif ukoll Francis Portelli u Tony Cassar. Qalli biex haddiehor jerga' jibda jipprova

---

[14] Fol 65-69

jifhem l-istorja u kollox qalli dan se tkun ikkumplikata. Qalli jiena nemmen fik. Qalli jiena nafdak. Qalli mexxi inti. Ghidtlu dment li ghandi l-barka tieghek, ma nistax naghmel mod iehor. U tant trattajt bis-sahha li l-Magistrat Consuelo Scerri Herrera stess ghamlet referenza ghal dan f'page 74".

Huwa ma' kienx qabel mas-sentenza fejn ġie illiberat Raymond Ferris tant illi intavoka appell minnha bl-għajnuna ta' Dr. Lara Lanfranco.

7. Fl-istess seduta, ċioe dik tal-15 ta' Marzu 2018, il-Qorti ordnat lir-Reġistratur sabiex jesebixxi l-verbali tal-kawżi kriminali kontra Francis Portelli u Anthony Cassar, Tancred Tabone, Tarcisio Mifsud, Alfred Mallia, u Frank Sammut għall-perjodu Ġunju 2013 sa' Ottubru 2016. Dawn ġew ippreżentati fis-seduta tas-26 ta' April 2018.[15]

8. **Dr. Lara Lanfranco** (illum Maġistrat) xehdet fis-seduta tas-7 ta' Diċembru 2017[16] fejn qabel xejn spjegat illi hija kienet taħdem fl-uffiċċju tal-Avukat Ġenerali fil-qasam kriminali u li kienet ilha hemmhekk madwar għaxar snin. Rigward il-kawża kontra Raymond Ferris hija xehdet *inter alia* kif ġej:

"Mela, l-każ ta' Ray Ferris kien każ illi kien ġie għandi mill-bidu nett ħa ngħidu hekk, mal-kumpilazzjoni. Kien beda jekk m'inhix sejra zball 2013 ftit wara li kien hemm l-elezzjonijiet, f'dawk iz-zminijiet, u kien wiehed mill-kazijiet li kien ikkunsidrat bhala wiehed mill-kazijiet li kellu x'jaqsam mal-iskandlu taz-zejt li kien hemm dawk iz-zminijiet. Illum il-kaz ta' Raymond Ferris hu maghluq definittivament, sar l-appell infatti u biex nispecifika daqxejn dati dana kien hemm id-decizjoni tal-ewwel Qorti fil-21 ta' Mejju 2015, kien sar appell mill-Ufficcju tal-Avukat Generali li kien gie intavolat fil-5 ta' Gunju 2015, imbaghad sussegwentement kien hemm appell li gie trattat u kien hemm decizjoni mill-Qorti tal-Appell li kkonfermat l-ewwel sentenza fis-17th March 2016."

Ix-xhud esebiet kopja tas-sentenza mogħtija fl-appell u tar-rikors t'appell innifsu. Dwar l-involviment tar-rikorrent f'dik il-kawża hija qalet:

---

[15] Fol 185-350
[16] Fol 23-32

" bazikament hu kien involut meta ha over wara l-Ispettur Anglu Gafa, li kien beda l-prosekuzzjoni hu. Kien hemm anke xi ufficcjali aktar gholjin li ma tantx kienu jidhru l-Qorti daqs kemm kien jidher is-Sur Gafa, infatti s-Sur Ferris imbaghad kien dahal fiz-zarbun tas-Sur Gafa ftit zmien wara li beda l-kaz ghax mill-memorja tieghi niftakar illi ftit wara li kien hemm l-elezzjonijiet, is-Sur Gafa kien ha posting differenti, u kien dahal mill-ewwel fiha is-Sur Ferris. Ovvjament fid-dawl tal-fatt illi l-kaz hu deciz u maghluq definittivament, kienu eventwalment gew prezentati l-artikoli u l-provi kollha tal-prosekuzzjoni, li fil-bicca l-kbira minnhom kienu instemghu meta s-Sur Ferris kien qed imexxi l-kaz, imbaghad sussegwentement komplejna bl-appelli bl-involviment ukoll tas-Sur Ferris, li kien fil-fatt gie jkellimni waqt meeting li kont ghamilt mieghu wara li l-kaz kien inghalaq u konna ddiskutejna jekk hemmx lok ta' appell u kien hemm ftehim li we move forward."

Fir-rigward tal-proċeduri kriminali kontra Alfred Mallia u Tarcisio Mifsud hija xehdet hekk:

"*ha nibda b'Alfred Mallia u Tarcisio Mifsud ghax dawk bdew jimxu pjuttost flimkien. Dawna huma kumpilazzjonijiet, li kollha kemm huma ghadhom ma nghalqux il-kumpilazzjonijiet, pero' fir-rigward ta' Alfred Mallia u Tarcisio Mifsud dawna kienu hargu l-artikoli fir-rigward taz-zewg kazijiet, li bazikament nista' naghti d-dati wkoll lill-Qorti. L-Artikoli fil-kaz ta' Tarcisio Mifsud inhargu fl-11th November 2015 u fil-kaz ta' Alfred Mallia inhargu fil- 5th May 2015. Igifieri kien hemm ftit xhur bejn wiehed u iehor...dawna kienu ovvjament ghadhom fil-provi tal-prosekuzzjoni once again is-Sur Ferris kien ha over fl-istess zmien li kien ha over il-kaz ta' Raymond Ferris, ghax dan bazikament grupp ta' kazijiet li hadhom over kollha s-Sur Ferris bhalma kienu l-kumpilazzjonijiet kollha tieghu u allura baqa' jsegwihom kollha hu fejn filfatt, is-Sur Ferris kien ipprosegwa bil-kumpilazzjoni u bil-provi li kienu ittellghu on a regular basis fiz-zewg kazijiet. Infatti jien ghamilt daqxejn ta' ricerka mar-registru tal-ufficcju taghna biex nara kemm kienu hargu rinviji, fejn fil-kaz ta' Alfred Mallia kien hemm total ta' 16 il-rinviju, u fil-kaz ta' Tarcisio Mifsud kien hemm total ta' 23 rinviju. Ovvjament ma nistax neskludi, biex ovvjament nghidu kollox sew, ikun hemm min ikunu l-istess, jew ghax ikun hemm differimenti, jew ghax forsi dak li jkun mitlub fir-rinviju ma jkunx gie indirizzat f'dik is-seduta, jew minhabba xi diffikultajiet minhabba xi xhud jew iehor. Pero' mbaghad susseggwentement jien kont hrigt l-artikoli fid-dati li ndikajt. Dawn il-kazijiet ghadhom pendenti, llum il-*

gurnata, naf li kien hemm l-aktar issue principali li kienet qed iżżommhom imwahhlin, ha nsejhulha hekk, kienet minhabba l-fatt, u dina tidher jekk il-Qorti tirricerka l-Artikolu jew titlob li jigu ezebiti l-artikoli, illi x-xhieda ta' Alfred Mallia kienet rikjesta f'dik ta' Tarcisio Mifsud and vice versa, allura kien hemm daqxejn ta' problema hemmhekk. Pero' l-Artikoli jien stajt nohroghom ghaliex hassejt li kelli bizzejjed fuq xiex nimxi. U allura l-kawzi ghadhom ma nghalqux illum il-gurnata u kif l-Qorti nahseb taf illum hemm Spettur iehor li qed imexxi l-kaz minflok is-Sur Ferris.''

Fir-rigward tal-proċeduri kriminali miftuħa kontra Frank Sammut u Tancred Tabone hija xehdet hekk:

"*Issa rigward Frank Sammut u Tancred Tabone, mela dawn huma wkoll kumpilazzjonijiet li ghadhom ghaddejjin. Once again, ghaddew ghand is-Sur Ferris fl-istess żmien mal-ohrajn, il-kazijiet l-ohrajn kollha. Frank Sammut kien hemm total ta' 11 il-rinviju illi harget sa' din id-data. Ir-raguni ghalfejn hemm inqas mill-kawzi l-ohrajn hija minhabba l-fatt li l-Avukat Generali kien bghat l-ahhar rinviju fil-4th September 2014, at which point imbaghad il-proceduri gew sospizi. U gew sospizi minhabba ittri rogatorji, letters of request li ghadhom sal-lum il-gurnata ma gewx ikkompjutati. Ghax dana bazikament hemm sitwazzjoni, Sur Magistrat, fejn minghajr ma nidhol f'hafna dettall, fejn anke fil-pajjiz fejn qed nibghatu dawn it-talbiet kien hemm ukoll qeghdin jaghmlu talbiet huma. So there was a bit of to-ing and fro-ing of information that was being requested a bazi ta' reciprocita' ... il-kumpilazzjoni hija sospiza mit-2014, pero' qabel dik id-data, igifieri at least one year before kien hemm is-Sur Ferris qed imexxi l-prosekuzzjoni u r-rinviji mxew, igifieri ma kienx hemm diffikulta' f'dak is-sens, imma ovvjament hemm imwahhlin u ghadna s'issa minhabba dawn ir-rogatorji. Fil-kaz ta' Tancred, kienet sitwazzjoni simili, pero' dika mxiet daqxejn aktar il-quddiem, fejn kellna 27 rinviju, fil-kaz ta' Tancred Tabone. L-istess f'dal-kaz ilha sospiza mis-6 ta' Frar 2017, mhux hafna, ghax ir-rogatorji essenzjalment gew lura lill-awtoritajiet li konna tlabna u illi peress li qieghda pending l-appuntament ta' transmissions iridu jsiru ta' dawn ir-rogatorji. Infatti they are being discussed mill-Magistrat, imma dan it-terminu kollu s-Sur Ferris kien diga' m'ghadux jidher aktar. Igifieri l-bicca l-kbira taz-zmien kien hemm is-Sur Ferris ukoll.*

Ix-xhud xehdet ukoll fuq kawża oħra relatat mal-istess kwistjoni, u ċioe l-kawża miftuħa kontra Anthony Cassar u Frank Portelli flimkien:

"hu kaz wiehed fejn ghandna sitwazzjoni simili hafna wkoll ghal ta' Frank Sammut pero' sospensjoni grat wara. Hawnhekk kien hemm 12 rinviji b'kollox. L-ahhar wahda li bghatna mill-ufficcju, igifieri li bghatna l-process lura l-Qorti kien 14th April 2015 u ilu sospiz minn dak iz-zmien l'hawn ghax once again konna tlabna rogatorji li ghadhom ma gewx sodisfatti mill-awtoritajiet li ahna tlabnihom. Dawka huma bazikament il-kazijiet li kien hemm."

Dr. Lanfranco spjegat illi dakinhar li kienet qed tixhed il-kawżi kienu qed jitmexxew mill-Ispettur Rennie Stivala illi ħadhom f'idejh mingħand ir-rikorrent. Ikkonfermat ukoll illi l-investigazzjonijiet opportuni marbuta ma' dawn il-kawżi, inklużi dawk fil-konfront ta' Raymond Ferris, kienu bdew fl-2012 u kienu mmexxija mill-Kummissarju ta' dak iż-żmien John Rizzo, mill-Ispettur - illum Kummissarju - Angelo Gafa, mill-Assistent Kummissarju ta' dak iż-żmien Michael Cassar u mis-Supretendent Pawlu Vassallo.

9. L-Ispettur **<u>Rennie Stivala</u>** xehed fis-seduta tal-5 ta' Lulju 2018[17] u kkonferma illi l-kawżi kollha relatati mal-iskandlu taż-żejt inbdew mill-Ispettur Angelo Gafa, mis-Supretendent Pawlu Vassallo u mill-Assistent Kummissarju Michael Cassar fil-bidu tal-2013 u dawn imbagħad għaddew għal għand ir-rikorrent meta ġie ttrasferit f'sezzjoni oħra. Kemm ilu li spiċċa r-rikorrent mill-korp tal-Pulizija l-kawżi in kwistjoni, li fil-frattemp ġew assenjati lilu, baqgħu fl-istess stadju:

   "bazikament kollha kemm huma fl-istess stadju li hallihom l- Ispettur Ferris ghaliex kollha kienu marbutin f'talba rogatorja biex niftehmu mill-Izvizzera. Hadet il-hin sakemm saret u hadet il-hin sakemm ġiet translated. Issa li waslu r-rizultati rridu nkomplu xi haga fuqhom."

10. **<u>Pawlu Vassallo</u>**, gia' Supretendent, xehed fis-seduta tas-26 ta' Novembru 2018[18] illi huwa kien Supretendent fit-taqsima tar-reati ekonomiċi u li spiċċa bil-*leave* f'Ottubru 2015 qabel ma' rtira f'Mejju 2016. Fir-rigward tal-kawża kontra Raymond Ferris huwa xehed hekk:

---

[17] Fol 356-367
[18] Fol 367-370

"daka konna arrestajnih jiena u s-Sur Gafa. Primarjament kienet investigazzjoni ta' Anglu Gafa meta wara l-2013 Gafa gie trasferit f'taqsima ohra, hareg mill-Korp gie seconded, il-files kollha intirtu minn Jonathan Ferris. Il-files tieghu"

Din l-ordni kienet inħarġet mill-Kummissarju ta' dak iż-żmien, Peter Paul Zammit. Ix-xhud elabora iżjed fuq il-kwistjoni li r-rikorrent kien ser imexxi l-prosekuzzjoni ta' kawża kontra qarib tiegħu u qal illi kien avviċina lill-Kummissarju tal-Pulizija:

"Ija daka kont emm ... innutajt dak il-fatt, kellimt lil Ferris u Ferris qalli daka ma jigix minni ... jigi xi haga mill-boghod minnu. Ma kontx daqshekk kuntent, konna quddiem il-Kummissarju jiena u Ferris u tellghajt is-suggett, prezentajt is-suggett quddiem is-Sur Zammit, ghidtlu hekk u hekk u qalli jien ma narax problemi. Jien kuntent li jkompli. Ikompli."

Ix-xhud stqarr ukoll illi r-rikorrent ma' kienx qallu li Raymond Ferris jiġi t-tieni kuġin tiegħu iżda qallu li jiġi minnu mill-bogħod u li ma' tantx kien jafu wiċċu.

11. Fis-seduta tal-21 ta' Ġunju 2021 xehed l-intimat **<u>Saviour Balzan</u>**. Huwa kkonferma illi kien jaf dwar l-ittri rogatorji li kienu ġew ippreżentati fil-kawżi marbuta mal-iskandlu taż-żejt. Huwa qal hekk dwar żewġ kummenti partikolari li għamel fil-*video blog* mertu ta' din il-kawża:

"Wahda hija li fl-2017 konna ghadna qed inkarkru sallum fuq il-kwistjoni tal-iskandlu taz-zejt u t-tieni punt l-iktar haga importanti li hu kien deher qed jinvestiga il-kugin tieghu, issa kien hemm referenza meta inti staqsejtni ferm qabel "kont taf hux il-kugin ta' missieru?" ahna fil-kuntest, kuntest semantiku Malti l-kugin huwa kugin jekk ikun sekond, terz, huwa kugin u jaf li huwa kugin u tradizzjonalment minkejja dak li jinghad, fil-Pulizija inti ma tinvestigax xi hadd familjari. Dak li ghidt. Issa din hija opinjoni u ma kontx qed nirraportaha, kont qed nesprimi opinjoni. Apparti l-fatt li jiena ghidt inspector Clouseau ghax il-kaz ta' Jonathan Ferris huwa kaz klassiku, klassiku, fil-kaz 1. Mela dan kien l-FIAU u tkecca mill-FIAU u kien hemm ukoll ragunamenti ta' 25 punt minn Alfred Zammit id-Direttur tal-FIAU ghalfejn tkecca ghax kien a hopeless manager quote tal-lovin Malta mhux tal-Malta Today, quote mil-lovin Malta. Il-Magistrat Aaron Bugeja talab fir-rapport tieghu li ghandu jigi mfittex ghal pergur fil-kaz tal-investigazzjoni... f'kazijiet ohra kien ukoll il-persuna li ressaq bhala spettur lil Maria Efimova meta mbaghad spicca ikun komplici ma` Maria Efimova fl-allegazzjonjiet tieghu, Maria Effimova ghamlet fil-konfont ta' eccetra,

eccetra,eccetra, eccetra m'ghandiex ghalfejn nirrepeti, din il-kliem legger f'sens ta` freedom of speech u deskrizzjoni inspector Clouseau kien ibbazat fuq dan is-sentiment u din ir-realta`."

Ir-rikorrent stqarr is-segwenti fir-rigward tad-dewmien fil-kawżi kriminali:

" ... jekk inti trid tghidli issaqsini fuq il-kwistjoni taz-zejt jiena nista` nirrispondik li sallum 2021 jigifieri tista` taghmel il-kalkolu in-nies li gew imressqa b'tant cirku w …. Ghadhom barra qisu ma gara xejn. Din hija r-realta` w b'kull rispett il-problema hija anka kif xehedu nies li tellajtu intom Pawlu Vassallo eccetra, eccetra …….. in stepped on minn spettur ghand spettur u pero` ghadna fejn konna. Din hija r-realta`."

Huwa xehed ukoll illi huwa ma' kienx qal illi dan kien ħtija tar-rikorrent. Sostna ukoll illi kien fil-kuntest tal-kawża kriminali ta' Raymond Ferris illi huwa ddeskriva lir-rikorrent bħala Inspector Clouseau.

Meta ġie mistoqsi jekk hu kienx jaf li r-rikorrent kien ingħata struzzjonijiet mill-Kummissarju sabiex ikompli l-prosekuzzjoni tal-każ kontra s-secondo kuġin tiegħu, l-intimat wieġeb fin-negattiv. Mistoqsi jekk għadux jinsisti illi r-rikorrent investiga u mhux ipprosekwixxa lil Raymond Ferris, l-intimat wieġeb: *"F'liema stadju kien ma nafx. Ha over, ha over".* Ikkonferma ukoll illi huwa ma' kienx qara s-sentenza mogħtija mill-ewwel Qorti fil-konfront ta' Raymond Ferris fejn fost oħrajn il-Qorti kienet esprimiet kliem ta' tifħir għax-xogħol li kien wettaq f'dik il-kawża r-rikorrent. Lanqas ma' kien jaf min kien għamel l-appell minn dik is-sentenza. L-intimat għalaq ix-xhieda tiegħu bis-segwenti dikjarazzjoni:

"jiena f'dawn l-ahhar erbgha u tletin (34) sena kull jum preciz naghmel jew programmi fuq it-televizjoni jew programmi fuq ir-radju jew programme fuq online w fuq il-gazzetta dawn it-tip ta' kummenti u deskrizzjoni ta' nies sakemm ma jkunux razzisti, omofobici w dan naghmilhom il-hin kollu. Fis-sens kif inhu mistenni meta taghmel opinjonijiet u ghandi nifhem jigifieri li dan kollu huwa ibbazat fuq dak li ahna bhala gurnalisti naraw."

L-ewwel eċċezzjoni: identifikazzjoni tal-partijiet allegatament libellużi

12. L-ewwel eċċezzjoni hija ta' natura preliminari u ġiet sorvolata matul il-kawża u partikolarment fin-nota ta' sottomissjonijiet finali meta ġew identifikati mir-rikorrent dawk il-brani mill-*video blog* li huwa jqis bħala libellużi

It-tieni eċċezzjoni: l-*exceptio veritatis* (il-verità tal-fatti)

13. It-tieni eċċezzjoni mressqa mill-intimat hija dik illi *"l-fatti esposti fil-video blog de quo huma sostanzjalment veritieri, u ma jikkontjenu l-ebda allegazzjoni falza"* u b'hekk qed jerfà r-responsabiltà, mhux żgħira, ta' dak li ġie ppubblikat.

X'jgħidu l-awturi u x'tgħid il-każistika

14. Kif ingħad mill-Gatley:

> *"Where the defendant pleads justification simpliciter the burden lies on him to prove the truth of the words in their natural and ordinary meaning. A plea of justification means that all the words were true and covers not only the bare statements of facts in the alleged libel but also any imputation which the words in their context may be taken to convey…The defendant will establish his plea if he proves that the gist or sting of the libel is true…"*[19]

15. Dwar id-difiża tal-verità tal-fatti ("plea of justification") il-Prim' Awla tal-Qorti Civili sostniet fis-sentenza fl-ismijiet '**Brian Ebejer v. Dennis Degiorgio'** (Referenza: 2066/1998/1JRM deciza fid-29 ta' Settembru 2011) li: "*irid jingħad li meta l-parti mħarrka tistrieħ fuq eċċezzjoni bħal dik, titfa' fuqha nnifisha r-responsabbiltà' kollha tal-malafama maħluqa bil-pubblikazzjoni li tkun. Fl-istess ħin, tidħol għall-piż li turi kif jixraq li l-fatti msemmija f'tali pubblikazzjoni jkunu sostanzjalment minnhom. Huwa f'dan ir-rigward stabbilit li 'in order to succeed upon a plea of justification the onus lies upon the defendant to prove that the whole of the defamatory matter complained of, that is to say the words themselves and any reasonable inference to be drawn from them, are substantially true. ... for the defence to be successful it is not necessary that every 't' should be crossed and every 'i' dotted; it is sufficient if the substance of the libellous statement be justified'"*[20]

16. Hekk ukoll fis-sentenza fl-ismijiet: '**Alex Torpiano et. pro et noe v. Jose' Herrera'** (ECLI:MT:AINF:2017:104601 deciza fit-30 ta' Jannar 2017), il-Qorti tal-Appell (Inferjuri) qieset: *"Illi huwa meqjus li s-suċċess tal-prova ta' din it-"tingiża" tal-libell ma jseħħx biss billi wieħed jallega fatti ġeneriċi jew mhux marbuta mal-kliem użat fil-pubblikazzjoni impunjata, iżda jridu jkunu fatti li jsejsu dak li jkun inkiteb. Il-fatt pruvat*

---

[19] Gatley on Libel and Slander Sweet and Maxwell (London) 8th ed., paras. 1389-1390, pp. 568-569.
[20] Fil-paragrafu kkwotat, l-Onor Imħallef Joseph R. Micallef kien ikkwota ukoll bran minn *"Carter Ruck Libel and Slander (3rd Edit.) paġna 86"*

irid ikun ġrajja li seħħet u mhux sempliċi stħajjil f'moħħ min ikun fassal il-pubblikazzjoni, ikun kemm ikun konvint li jemmen dak l-istħajjil. 'A writer of libellous matter sometimes seeks to excuse himself by saying that he believed in the truth of the imputation; but this belief – however honest – is wholly irrelevant in regard to deciding upon liability, although such belief may be of value as evidence in mitigation of damages".

Il-liġi

17. Għall-finijiet ta' din il-kawża, din id-difiża hija rregolata mill-Artikolu 12 tal-Kap. 248 li fost affarijiet oħra jipprovdi illi l-prova tal-verità tal-fatti attribwiti hija ammessa biss fil-każ li l-persuna offiża taqa' taht waħda jew iktar mill-ħames kategoriji elenkati u cioe:

    1. *Tkun uffiċjal jew impjegat pubbliku u l-fatti attribwiti lilha huma dwar l-eżerċizzju tal-funzjonijiet tagħha; jew*

    2. *Tkun kandidat għal kariga pubblika u l-fatti attribwiti lilha jkunu dwar l-onesta, il-ħila jew il-kompetenza tagħha li tokkupa dik il-kariga; jew*

    3. *Abitwalment teżerċita professjoni, arti jew sengħa, u l-fatti attribwiti lilha jkunu dwar l-eżerċizzju ta' dik il-professjoni, arti jew sengħa; jew*

    4. *Tieħu parti attiva fil-politika u l-fatti attribwiti lilha jkunu dwar il-parti li hi tieħu fil-politika; jew*

    5. *Jkollha kariga ta' fiduċja fi kwistjoni ta' interess pubbliku ġenerali.*

18. Fiż-żmien in kwistjoni r-rikorrent kien Spettur fil-korp tal-Pulizija u allura kien uffiċjal pubbliku apparti li kien ukoll uffiċjal tal-FIAU. Il-kummenti mertu ta' din il-kawża u l-allegazzjonijiet attribwiti lilu mill-intimat kienu dwar l-eżerċizzju tal-funzjonijiet tiegħu. Inoltre r-rikorrent kien jokkupa kariga ta' fiduċja fi kwistjoni ta' interess pubbliku ġenerali stante illi kien involut fil-prosekuzzjoni tal-każijiet magħrufa bħala dawk tal-iskandlu taż-żejt. M'hemmx dubbju għalhekk li din l-eċċezzjoni setgħet titqajjem b'mod validu fil-konfront tiegħu.

19. Jibqa' neċessarju l-eżerċizzju dwar jekk l-intimat irnexxielux bil-provi li ressaq tul din il-kawża isostni din l-hekk imsejjħa *exceptio veritatis.*

It-tifsira singulari tal-kummenti lamentati

20. Qabel xejn il-Qorti trid tiddentifika x'tifsira singulari u ordinarja għandha tingħata lill-kummenti magħmulha mill-intimat għax huwa f'dak l-istadju imbagħad li tista' tgħaddi sabiex tikkunsidra l-validità o meno tal-eċċezzjoni mressqa minnu.

21. Fuq l-"*Ordinary Meaning of Words*" fil-liġi komuni Ingliża l-Gatley jgħid hekk:

"*While some indication, express or implied, of what underlies the alleged comment is necessary the ultimate question on whether the words are comment or fact is how they would strike the ordinary, reasonable reader and it is unlikely that any attempt to formulate general principles of construction will be of much help, especially bearing in mind that any particular statement must be taken in the context of the piece as a whole… Context: Words must always be read in their context and the context of the piece as a whole may point to the conclusion that words which could, taken literally, be statement of fact are comment*."[21]

22. Fis-sentenza mogħtija mill-*House of Lords* (li l-funzjoni ġudizzjarja tagħhom llum tappartjeni lill-Qorti Suprema tar-Renju Unit) fl-ismijiet: **Lewis v Daily Telegraph [1964] AC 234** *inter alia* ingħad is-segwenti minn Lord Devlin:

"The ordinary meaning of words and the meaning enlarged by innuendo give rise to separate causes of action, but there has also been a divergence between the popular and the legal meaning of " innuendo." The natural and ordinary meaning of words for the purposes of defamation is not their natural and ordinary meaning for other purposes of law. There must be added to the implications which a court is prepared to make as a matter of construction all such insinuations and innuendos as could reasonably be read into them by the ordinary man...

... My Lords, the natural and ordinary meaning of words ought in theory to be the same for the lawyer as for the layman, because the lawyer's first rule of construction is that words are to be given their natural and ordinary meaning as popularly understood. The.proposition that ordinary words are the same for the lawyer as for the layman is as a matter of pure construction undoubtedly true. But it is very difficult to draw the line between pure construction and implication, and the layman's capacity

---

[21] Gatley on Libel and Slander (11th edition), (2008), The Common Law Library, ed. Milton P et. al., para.12.10-12.11, p. 346

for implication is much greater than the lawyer's. The lawyer's rule is that the implication must be necessary as well as reasonable. The layman reads in an implication much more freely; and unfortunately, as the law of defamation has to take into account, is especially prone to do so when it is derogatory."

23. Fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-Ingilterra u Wales, **Slim and Others v. Daily Telegraph Ltd. and Others [1968] 2 Q.B. 157** Lord Diplock qal is-segwenti fuq id-duttrina tas-"*Single Meaning*" stabbilita fil-*Common Law:*

"In the spring of 1964 two short letters appeared in the correspondence columns of the "Daily Telegraph." Written by Mr. Herbert, they formed part of a robust though desultory controversy about the prospective use by motor vehicles of a public footpath forming part of Upper Mall in Hammersmith. Neither letter can have taken a literate reader of that newspaper more than 60 seconds to read before passing on to some other, and perhaps more interesting, item. Any unfavourable inference about the plaintiffs' characters or conduct which he might have drawn from what he read would have been one of first impression. Yet in this court three lords justices and four counsel have spent the best part of three days upon a minute linguistic analysis of every phrase used in each of the letters. If this protracted exercise in logical positivism has resulted in our reaching a conclusion as to the meaning of either letter different from the first impression which we formed on reading it, the conclusion reached is unlikely to reflect the impression of the plaintiffs' character or conduct which was actually formed by those who read the letters in their morning newspaper in 1964.

Nevertheless, the artificial and archaic character of the tort of libel makes the exercise necessary in this appeal, even though in the end we return to the first impression with which we began. Libel is concerned with the meaning of words. Everyone outside a court of law recognises that words are imprecise instruments for communicating the thoughts of one man to another. The same words may be understood by one man in a different meaning from that in which they are understood by another and both meanings may be different from that which the author of the words intended to convey. But the notion that the same words should bear different meanings to different men and that more than one meaning should be "right" conflicts with the whole training of a lawyer. Words are the tools of his trade. He uses them to define legal rights and duties. They do not achieve that purpose unless there can be attributed to them a single meaning as the "right" meaning. And so the argument between lawyers as to the meaning of words starts with the unexpressed major premise that any

particular combination of words has one meaning which is not necessarily the same as that intended by him who published them or understood by any of those who read them but is capable of ascertainment as being the "right" meaning by the adjudicator to whom the law confides the responsibility of determining it.

That is what makes the meaning ascribed to words for the purposes of the tort of libel so artificial. In the present appeal, although legal innuendoes (see Lewis v. Daily Telegraph Ltd have been pleaded, no reliance has been placed in the argument upon them. The whole discussion has been about the "natural and ordinary meaning" of the words used in the letters. What is the "natural and ordinary meaning" of words for the purposes of the law of libel? ***One can start by saying that the meaning intended to be conveyed by the publisher of the words is irrelevant*** (sottolinear u emfasi tal-Qorti)*. However evil the imputation upon the plaintiff's character or conduct he intended to communicate, it does not matter if, in the opinion of the adjudicator upon the meaning of the words, they did not bear any defamatory meaning. However innocent an impression of the plaintiff's character or conduct the publisher of the words intended to communicate, it does not matter if, in the opinion of the adjudicator upon the meaning of words, they did bear a defamatory meaning. This would be rational enough if the purpose of the law of libel were to afford compensation to the citizen for the unjustifiable injury to his reputation actually caused by the publication of the words to those to whom they were communicated. But although in assessing damages the courts now accept this as the purpose of the civil action (see Rookes v. Barnard and McCarey v. Associated Newspapers Ltd. (No. 2), we refuse to accept its logical corollary that the relevant question in determining liability for libel is: "What did those to whom the words were published actually understand them to mean?" The best evidence of that would be the evidence of the persons to whom the words were actually published. Yet, save in exceptional cases where a "legal" innuendo is relied on, it is not even permitted to ask a witness to whom the words were published: "What did you understand them to mean?" What he did actually understand them to mean does not matter. This too might be rationalised on the ground that the publisher of the words ought to be responsible in law only for the injury caused to the plaintiff's reputation by those defamatory inferences which a reasonable man might draw from the words published, and the witness to whom the words were published may not have been reasonable in drawing the defamatory inferences which he in fact drew. But this rationalisation breaks down once it is conceded, as it has been by the House of Lords in Lewis v. Daily Telegraph, that one man might be reasonable in drawing one defamatory inference from the words and another man might be reasonable in*

drawing another defamatory inference. Where, as in the present case, words are published to the millions of readers of a popular newspaper, the chances are that if the words are reasonably capable of being understood as bearing more than one meaning, some readers will have understood them as bearing one of those meanings and some will have understood them as bearing others of those meanings. But none of this matters. What does matter is what the adjudicators at the trial thinks is the one and only meaning that the readers as reasonable men should have collectively understood the words to bear. That is "the natural and ordinary meaning" of words in an action for libel."

24. Din id-duttrina ġiet ikkritikata matul iż-żminijiet u ġiet ukoll mwarrba f'dawk il-kawżi ta' libell li jirrigwardaw "*malicious falsehood*" u l-privileġġ kwalifikat fosthom tal-kondotta tal-ġurnalist fil-pubblikazzjoni ta' artiklu ("journalistic conduct")[22]. Madanakollu anke meta ġiet iffaċċjata bi kritika, xi kultant ħarxa, l-utilita ta' din id-duttrina ġiet xorta waħda rikonoxxuta:

"*Language is inherently imprecise. Words and phrases and sentences take their colour from their context. The context often permits a range of meanings, varying from the obvious to the implausible. Different readers may well form different views on the meaning to be given to the language under consideration. Should the law take this into account when applying the objective standard of responsible journalism? Or should the law simply apply the objective standard of responsible journalism to the single meaning the law attributes to the offending words, regardless of how reasonable it would be for a journalist or editor to read the words in a different, non-defamatory sense? ... At first sight there might seem to be some legal logic in applying the latter approach. The "single meaning" rule adopted in the law of defamation is in one sense highly artificial, given the range of meanings the impugned words sometimes bear ...* ***Nevertheless, given the ambiguity of language, the rule does represent a fair and workable method for deciding whether the words under consideration should be treated as defamatory. To determine liability by reference to the meaning an ordinary reasonable reader would give the words is unexceptionable*** (emfasi miżjuda mill-Qorti)."[23]

---

[22] Ara per eżempju **Reynolds v Times Newspapers Ltd [2001] 2 AC 127**, **Jameel & Ors v Wall Street Journal Europe Sprl [2006] UKHL 44** u **Bonnick v. Morris [2002] 3 WLR 820**
[23] **Bonnick v. Morris [2002] 3 WLR 820**

25. Imbagħad fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-Ingilterra u Wales, **Gillick v Brook Advisory Centres & Anor [2001] EWCA Civ 1263** il-Qorti kienet emfatika meta kkwotat lill-Qorti tal-Ewwel Istanza (Imħallef J. Eady):

*"Eady J produced what, if I may respectfully say so, was an impeccable synthesis of the authorities in this area of the law when directing himself as to the approach he should adopt to the respondents' application. I can do no better than to repeat this: "The proper role for the judge when adjudicating a question of this kind is to evaluate the words complained of and to delimit the range of meanings of which the words are reasonably capable, exercising his or her own judgment in the light of the principles laid down in the authorities ... If the judge decides that any pleaded meaning falls outside the permissible range, then it will be his duty to rule accordingly. In deciding whether words are capable of conveying a defamatory meaning, the court should reject those meanings which can only emerge as the produce of some strained or forced or utterly unreasonable interpretation. The purpose of the new rule is to enable the court to fix in advance the ground rules and permissible meanings, which are of cardinal importance in defamation actions, not only for the purpose of assessing the degree of injury to the claimant's reputation but also for the purpose of evaluating any defences raised, in particular, justification and fair comment. **The court should give the article the natural and ordinary meaning which it would have conveyed to the ordinary reasonable reader reading the article once*** (emfażi miżjuda mill-Qorti)*. Hypothetical reasonable readers should not be treated as either naive or unduly suspicious. They should be treated as being capable of reading between the lines and engaging in some loose thinking, but not as being avid for scandal.* ***The court should avoid an over-elaborate analysis of the article, because an ordinary reader would not analyse the article as a lawyer or accountant would analyse documents or accounts*** (emfażi miżjuda mill-Qorti)*. Judges should have regard to the impression the article has made upon them themselves in considering what impact it would have made on the hypothetical reasonable reader.* ***The court should certainly not take a too literal approach to its task****.* (emfażi miżjuda mill-Qorti)*"*

26. Fis-sentenza tal-*High Court* tal-Ingilterra u Wales fl-ismijiet **Lowe v Associated Newspapers Ltd | [2006] 3 All ER 357** ġie ikkonfermat ukoll illi d-duttrina tat-tifsira singulari tapplika ukoll għall-każijiet tad-difiża tal-*fair comment* minkejja li f'dik il-kawża kienet saret talba speċifika lill-Qorti appuntu sabiex teskludi l-applikazzjoni tad-duttrina f'tali każijiet.

27. Il-Qorti tqis li s-*single meanings* illi bniedem ta' intelliġenza ordinarja seta' raġjonevolment jagħti lill-kummenti segwenti tal-intimat huma dawn:

- Dwar il-parti fejn iqabbel lir-rikorrent mal-Ispettur Clouseau u jgħid li fl-investigazzjonijiet marbuta mal-iskandlu taż-żejt, *"fejn konna bqajna u fejn konna bqajna"*: il-Qorti tqis illi l-karattru satiriku fittizju msemmi mill-intimat huwa wieħed magħruf għall-inkompetenza tiegħu bħala *detective* u spettur tal-pulizija. Tqis ukoll li qarrej ordinarju ma jagħmel l-ebda distinzjoni bejn l-istadju ta' "investigazzjoni" qabel ma' każ jitressaq il-Qorti u l-istadju ta' "prosekuzzjoni" meta każ jitmexxa fil-Qorti. Għalhekk it-tifsira singulari u ordinarja ta' dan il-kumment hija illi **r-rikorrent kien inkompetenti fit-tmexxija tiegħu tal-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt.**

- Dwar il-parti fejn qal illi r-rikorrent ma' semmiex fl-intervista li kellu mal-gazzetta *The Times* illi huwa mhux suppost kellu iħarrek lil xi ħadd mill-familja tiegħu u li l-investigazzjoni kontra dan kienet spiċċat fix-xejn għaliex kien ġie illiberat. Fuq il-kwistjoni illi effettivament irriżulta illi Raymond Ferris huwa l-kuġin ta' missier ir-rikorrent u mhux il-kuġin tiegħu, il-Qorti ma' tqisx li din id-distinzjoni hija waħda illi tbiddel in-natura tal-allegazzjoni ġaladarba l-persuna in kwistjoni xorta waħda tista' titqies bħala membru tal-familja estiża tar-rikorrent. It-tifsira singulari u ordinarja ta' dan il-kumment u l-*innuendo* hija illi **r-rikorrent mhux biss kellu kunflitt ta' interess fil-prosekuzzjoni ta' Raymond Ferris iżda inoltre kien abbuża minn dan il-kunflitt b'konsegwenza illi dan kien ġie inġustament illiberat.**

- Dwar il-kumment illi r-rikorrent *"Alla jbierek"* baqa' jinsisti illi kellu kull dritt jinvestiga l-allegazzjonijiet ta' Maria Efimova minkejja illi kien investiga lilha fil-passat, it-tifsira singulari ordinarja hija dik illi **r-rikorrent ma' apprezzax li kellu kunflitt ta' interess f'din il-kwistjoni.**

Il-verità o meno tal-allegazzjonijiet – l-allegazzjoni ta' inkompetenza fil-każijiet taż-żejt

28. L-intimat qed jgħid illi huwa sostanzjalment vera illi r-rikorrent kien inkompetenti fit-tmexxija tiegħu tal-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt.

29. Wara li kellha ċans tifli l-verbali a fol 185-350 u wara li qieset ix-xhieda li tat Dr. Lara Lanfranco, jirriżulta lil din il-Qorti s-segwenti:

30. Fil-każ ***Il-Pulizija v. Francis Portelli u Anthony Cassar***:

- Kien hemm total ta' 30 seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tal-kawża li matulhom ittellgħu jixhdu 12-il xhud
- F'70% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 7% tas-seduti (ossia' żewġ seduti) li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni attribwibbli lir-rikorrent. Darba minnhom kien imsiefer u darb' oħra kien impenjat b'xogħol ta' natura urġenti. Ta' min jirrimarka ukoll illi fi tlett istanzi separati, għalkemm ir-rikorrent kien indispost għal xi raġuni jew oħra huwa xorta kien bagħat lil Spettur ieħor sabiex ikompli l-kawża minfloku u dan anke meta kien ħtieġlu jattendi għal funeral tal-familja.
- Il-kawża kienet ilha sospiża minn April 2015 minħabba li kienu intalbu r-rogatorji u dawn ma' kienux ġew sodisfatti mill-awtoritajiet esteri.

31. Fil-każ ***Il-Pulizija v. Tancred Tabone***:

- Kien hemm total ta' 31 seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tal-kawża li matulhom ittellgħu jixhdu 15-il xhud
- Fi kważi 52% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 13% tas-seduti (ossia' erba' seduti) li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni attribwibbli lir-rikorrent. Darba minnhom ir-rikorrent baqa' ma' tfaċċax, darb' oħra kellu jallontana mill-Qorti fuq raġunijiet familjari, f'okkażjoni oħra saret talba għal differiment mill-Kummissarju tal-Pulizija u darb' oħra kien talab differiment minħabba li kien impenjat fil-Qorti tal-Appell. Ta' min jirrimarka ukoll illi f'okkażjoni waħda, għalkemm ir-rikorrent kien indispost għal xi raġuni jew oħra huwa kien bagħat lil Spettur ieħor sabiex ikompli l-kawża minfloku.
- F'numru konsiderevoli ta' seduti inqalgħu kwistjonijiet ta' materja legali fir-rigward tar-rogatorji.

32. Fil-każ ***Il-Pulizija v. Tarcisio Mifsud***

- Kien hemm total ta' 29 seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tal-kawża li matulhom ittellgħu jixhdu 15-il xhud
- Fi ftit iżjed minn 55% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 14% tas-seduti (ossia' erba' seduti) li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni

attribwibbli lir-rikorrent. Darba minnhom ir-rikorrent kien imsiefer, darba minnhom kien bagħat jinforma lill-Qorti li kien indispost, darb' oħra kien maqbud f'inkjesta, f'okkażjoni oħra baqa' ma' tfaċċax u fl-okkażjoni l-oħra kienet saret talba għal differiment mill-Kummissarju tal-Pulizija.

- Skond Dr. Lara Lanfranco, kien hemm issue partikolari li kienet qed tistaġna din il-kawża u dik kontra Alfred Mallia minħabba li "*x-xhieda ta' Alfred Mallia kienet rikjesta f'dik ta' Tarcisio Mifsud and vice versa, allura kien hemm daqxejn ta' problema hemmhekk*"

33. Fil-każ ***Il-Pulizija v. Alfred Mallia***

- Kien hemm total ta' 29 seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tal-kawża li matulhom ittellgħu jixhdu 16-il xhud
- Fi ftit iżjed minn 62% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 14% tas-seduti (ossia' erba' seduti) li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni attribwibbli lir-rikorrent. F'żewġ okkażjonijiet ir-rikorrent kien talab differiment għal raġunijiet mhux indikati fil-verbali, darb' oħra kien impenjat f'awla oħra u fl-okkażjoni l-oħra kien talab differiment biex jilħaq iħarrek żewġ xhieda li ma kienux tħarrku.
- Kif ingħad iktar 'l fuq skond Dr. Lara Lanfranco, kien hemm issue partikolari li kienet qed tistaġna din il-kawża u dik kontra Tarcisio Mifsud minħabba li kien hemm il-ħtieġa li x-xhieda ta' kawża tinstema' fl-oħra u viċe-versa.

34. Fil-każ ***Il-Pulizija v. Frank Sammut***

- Kien hemm total ta' 27 seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tal-kawża li matulhom ittellgħu jixhdu 20 xhud
- Fi ftit iżjed minn 55% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 15% tas-seduti (ossia' erba' seduti) li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni attribwibbli lir-rikorrent. F'żewġ okkażjonijiet ir-rikorrent kien talab differiment għal raġunijiet mhux indikati fil-verbali, darb' oħra kien imsiefer u fl-okkażjoni l-oħra kien baqa' ma' tfaċċax.
- Il-kawża kienet ilha sospiża minn Settembru 2014 minħabba li kienu intalbu r-rogatorji u kien hemm kwistjoni bejn l-awtoritajiet lokali u dawk tal-pajjiż minn fejn intalbu r-rogatorji.

35. Għalhekk jirriżulta mill-kawżi kollha li kien hemm total ta' 146-il seduta fil-perjodu li r-rikorrent kien mexxa l-Prosekuzzjoni tagħhom li matulhom ittellgħu jixhdu 78 xhud. Fi kważi 59% tas-seduti ma' kien sar xejn iżda kien biss f'madwar 12% tas-seduti li ma' kien sar xejn minħabba xi raġuni attribwibbli lir-rikorrent. Xejn ma' taqbel il-Qorti mal-argument postulat mill-intimat fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu illi r-rikorrenti għandu jerfa' r-responsabilta' tad-drabi l-oħra fejn ma' kien sar xejn bi qbil bejn il-partijiet. Il-Qorti tqis illi argument bħal dan m'huwiex sorrett mill-provi apparti li huwa inġust fuq ir-rikorrent għaliex jitfa' t-tort fuqu u jassumi illi r-rikorrent seta' jikkontrolla dak kollu li ġara u ma' ġarax matul is-seduti.

36. Din l-istatistika ma' tieħux in konsiderazzjoni l-kawża l-oħra relatata mal-iskandlu taż-żejt, ossia' dik kontra Raymond Ferris, li r-rikorrent kien wiret mingħand l-Ispettur Gafa u li kienet tkompliet titmexxa minnu sakemm ġiet deċiża mill-Qorti tal-Maġistrati u appellata mill-istess rikorrent. Sussegwentement din għaddiet in ġudikat iżda r-rikorrent ma' kellux x'jaqsam mal-andament tal-kawża fl-appell oltre mir-rikors tal-appell innifsu.

37. Minn dan kollu u mill-provi miġjuba jirriżulta lill-Qorti illi f'dawn il-kawżi kollha kienu ftit ħafna l-okkażjonijiet fejn seduta kienet inħliet minħabba l-indisponibilita' tar-rikorrent. Jirriżulta ukoll illi fejn seta' jagħmel hekk, il-kawżi kienu tmexxew mir-rikorrent b'mod effiċjenti u li x-xhieda ttellgħu b'mod regolari. Għalhekk id-difiża tal-verità ta' din l-allegazzjoni ma' tistax tiġi milqugħa.

Il-verità o meno tal-allegazzjonijiet – l-allegazzjoni ta' abbuż ta' kunflitt ta' interess

38. L-intimat qed jgħid illi huwa sostanzjalment vera illi r-rikorrent mhux biss kellu kunflitt ta' interess fil-prosekuzzjoni ta' Raymond Ferris iżda inoltre kien abbuża minn dan il-kunflitt b'konsegwenza illi dan kien ġie inġustament illiberat.

39. Kif jirriżulta mix-xhieda tal-Avukat, illum Maġistrat, Dr Lara Lanfranco tas-7 ta' Diċembru 2017 il-każ kontra Raymond Ferris ġie deċiż mill-ewwel Qorti fil-21 ta' Mejju 2015 f'liema sentenza Ferris kien ġie liberat. Fil-5 ta' Ġunju 2015 ġie intavolat appell mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali bl-assistenza tar-rikorrent u l-involviment tiegħu waqaf sa' dak l-istadju. L-appell eventwalment ġie trattat u permezz ta' sentenza[24] deċiża fis-17 ta' Marzu 2016 il-Qorti tal-Appell Kriminali kkonfermat l-

ewwel sentenza.[25] Ix-xhud spjegat li bħala avukat fl-uffiċju tal-Avukat Ġenerali hija kienet involuta dan il-każ mill-bidu nett, liema każ kien wiehed mill-każijiet li kellu x'jaqsam mal-iskandlu taż-żejt. Ikkonfermat ukoll li l-akkużi kienu nħarġu fit-28 ta' Frar 2013 mill-Ispettur, illum Kummissarju, Angelo Gafa', u li r-rikorrent ħa l-każ f'idejh ftit xhur wara meta l-Ispettur Gafa' kien ġie ttrasferit għall-Malta Security Services. Ħafna mill-provi instemgħu meta r-rikorrent kien il-prosekutur. Ikkonfermat dak li xehed ir-rikorrent u ċioe li qabel ma sar l-appell is-Sur Ferris u hi kienu ddiskutew il-każ flimkien u kienet ittieħdet deċiżjoni biex jiġi intavolat l-appell.

40. Ir-rikorrent Jonathan Ferris fix-xhieda tieghu tal-15 ta' Marzu 2018 spjega li Raymond Ferris kien wiehed min-nies akkużati b'tixħim fil-każ tal-*oil procurement scandal* liema kawżi bdew jitmexxew mill-Assistent Kummissarju Michael Cassar, mis-Supretendent Pawlu Vassallo u mill-Ispettur Angelo Gafa fi Frar 2013 qabel ma' ġew assenjati lilu f'Ġunju 2013. Skond ir-rikorrent, huwa ma' kienx ħassu komdu li kien ser imexxi ukoll il-kawża tal-kuġin ta' missieru u għalhekk kien qal b'dan lill-Kummissarju ta' dak iż-żmien. Madanakollu dan insista miegħu li jkompli l-każ hu flimkien mal-kawżi l-oħra għaliex hu kien wieħed mill-ftit li kien jaf il-każ sew u għaliex kellu fiduċja fih. Ir-rikorrent argumenta illi kieku verament ried jabbuża mill-parentela tiegħu kieku ma' kienx ser jieħu l-briga li jagħmel l-appell minnha. Apparti hekk l-Ewwel Qorti kienet faħħritu fis-sentenza tagħha għall-mod kif kien tratta l-każ quddiemha.

41. Is-Supretendent irtirat Pawlu Vassallo xehed li l-ordni biex ir-rikorrent ikompli l-prosekuzzjoni tal-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt kienet ħarġet mill-Kummissarju ta' dak iż-żmien Peter Paul Zammit. Fuq il-kwistjoni tal-konflitt ta' interess imqajma fil-video blog spjega illi huwa kien avviċina lill-Kummissarju tal-Pulizija biex ikellmu fuqha:

"kellimt lil Ferris u Ferris qalli daka ma jigix minni ... jigi xi haga mill-boghod minnu. Ma kontx daqshekk kuntent, konna quddiem il-Kummissarju jiena u Ferris u tellghajt is-suggett, prezentajt is-suggett quddiem is-Sur Zammit, ghidtlu hekk u hekk u qalli jien ma narax problemi. Jien kuntent li jkompli. Ikompli."

---

[25] Fol. 33-41 (Dok. LL1) ippreżentat mix-xhud Dr Lara Lanfranco prodotta mir-rikorrenti fis-seduta tas-7 ta' Diċembru 2017

42. Fix-xhieda tiegħu l-intimat Saviour Balzan ammetta illi huwa ma' kienx jaf li r-rikorrent kien ingħata struzzjonijiet mill-Kummissarju sabiex ikompli l-prosekuzzjoni tal-każ kontra s-secondo kuġin tiegħu. Lanqas ma' kien jaf li l-Qorti kienet esprimiet kliem ta' tifħir għax-xogħol li kien wettaq f'dik il-kawża r-rikorrent jew min kien għamel l-appell mis-sentenza kontra Raymond Ferris.

43. Mill-provi mressqa mhux talli ma' jirriżultax illi r-rikorrent kien abbuża minn xi kunflitt ta' interess iżda inoltre ħareġ illi huwa kien ġie speċifikament awtorizzat sabiex jmexxi l-prosekuzzjoni minkejja li kien jiġi s-secondo kuġin tal-akkużat. Ħareġ ukoll illi huwa qeda dmiru sew u li l-liberatorja ma' kienet bl-ebda mod riżultat ta' xi *dolo* jew *culpa* min-naħa tiegħu. Għalhekk id-difiża tal-verità tal-fatti fir-rigward ta' dan il-komment ma' treġix u ma' tistax tiġi milqugħa.

Il-verità o meno tal-allegazzjonijiet – l-allegazzjoni dwar nuqqas ta' għarfien ta' kunflitt ta' interess fil-każ ta' Maria Efimova

44. L-intimat qed jgħid ukoll illi fil-kwistjoni tal-investigazzjoni tal-allegazzjonijiet miġjuba minn Maria Efimova, r-rikorrent wera li ma' jafx xi tfisser li jkollu kunflitt ta' interess fix-xogħol tiegħu.

45. F'dan ir-rigward joħroġ mill-provi illi meta kien fl-FIAU r-rikorrent kien twaqqaf milli jinvestiga l-allegazzjonijiet tal-istess Efimova peress illi dan kien preċedentement investigaha u ressaq każ kontriha fil-Qorti. Fix-xhieda tiegħu r-rikorrent daħal f'ċertu dettal għaliex fil-fehma tieghu ma kienx hemm kunflitt ta' interess u li l-fatt li kien investiga lil Maria Efimova f'każ ta' misappropjazzjoni meta kien Spettur ma' kellux jimpedih mill-investigazzjoni tal-bank Pilatus meta kien uffiċjal tal-FIAU. Huwa filfatt għamilha ċara li ma' qabilx mad-deċiżjoni meħuda mill-FIAU. Mill-banda l-oħra l-intimat jgħid li d-deċiżjoni biex ir-rikorrent ma jinvestigax kienet ittieħdet mill-FIAU u kien għalhekk fatt deċiz minn dik l-istituzzjoni. Jargumenta li jekk għall-FIAU dan kien kkunsidrat bħala konflitt ta' interess ir-rikorrent ma kellux jkompli jargumenta fuqha u kellu jifhem ir-raġuni ta' wara din id-deċiżjoni.

46. Kuntrarjament għall-kummenti l-oħra, il-Qorti tqis illi dan il-kumment kien purament konsistenti f'opinjoni u li l-verità tiegħu ġiet ippruvata – mhux fis-sens illi verament ġie ippruvat illi kien hemm xi kunflitt ta' interess (xi ħaġa li l-Qorti tħoss illi huwa suġġett għal interpretazzjoni diversa) – iżda fis-sens illi verament ir-rikorrent ma' kienx qiegħed jaċċetta li kellu kunflitt ta' interess f'din il-materja.

L-eċċezzjoni tal-*fair comment*

47. L-intimat eċċepixxa ukoll illi: "*fil-maġġor parti tiegħu, il-video blog de quo huwa każ ċar ta' fair comment, u Ii l-esponent kellu u għandu jkollu kull dritt Ii jikkummenta u jagħmel osservazzjonijiet dwar il-materja in kwistjoni.*"

48. Fir-rigward tad-difiża ta' *fair comment,* fis-sentenza **London Artists Ltd. v. Emile Littler** (England and Wales Court of Appeal – Civil Division – 10.12.1968) il-mibki Lord Denning qal hekk:

"***The second point is whether the allegation of a "plot" was a fact which the defendant had to prove to be true, or was it only comment? In order to be fair, the commentator must get his basic facts right. The basic facts are those which go to the pith and substance of the matter: see Cunningham-Howie v. Dimbleby [1951] 1 K.B. 360, 364. They are the facts on which the comments are based or from which the inferences are drawn - as distinct from the comments or inferences themselves. The commentator need not set out in his original article all the basic facts: see Kemsley v. Foot [1952] A.C. 345; but he must get them right and be ready to prove them to be true. He must indeed afterwards in legal proceedings, when asked, give particulars of the basic facts: see Burton, v. Board [1929] 1 K.B. 301; but he need not give particulars of the comments or the inferences to be drawn from those facts. If in his original article he sets out basic facts which are themselves defamatory of the plaintiff, then he must prove them to be true: and this is the case just as much after section 6 of the Defamation Act, 1952, as it was before. It was so held by the New Zealand Court of Appeal in Truth (N.Z.) Ltd. v. Avery [1959] N.Z.L.R. 274, which was accepted by this court in Broadway Approvals Ltd. v. odhams Press Ltd. [1965] 1 W.L.R. 805. It is indeed the whole difference between a plea of fair comment and a plea of justification. In fair comment he need only prove the basic facts to be"***

49. Dwar din id-difiża Gatley jgħid kif ġej:

"To succeed in a defence (of fair comment) the defendant must show that the words are comment, and not a statement of fact. However, an inference of fact from other facts referred to may amount to a comment. He must also show that there is a basis of fact for the comment, contained or referred to in the matter complained of, at least to the extent of indicating that what is being stated is comment Finally, he must show that the comment is on a matter of public interest,

one which has expressly or implicitly put before the public for judgment or is otherwise a matter with which the public has a legitimate concern. If the Claimant can show that the comment was actuated by malice (which for this purpose means that the defendant was not expressing his genuine opinion) he will defeat the plea. It is not enough, however, to show that the comment was prejudiced or exaggerated or "unfair'' in the ordinary sense of that word." [26]

50. Fis-suċċint, l-elementi tad-difiża tal-*fair comment* skond Gatley kif sussegwentement elaborati mill-Qrati tagħna[27] huma s-segwenti:

    1. Il-kumment irid ikun ġie msejjes fuq fatti li jkunu ssemmew fil-pubblikazzjoni li minnha jitressaq l-ilment;
    2. Il-fatti imsemmija jridu ikunu sostanzjalment veri;
    3. Jekk il-kumment ikun dwar imputazzjoni ta' motivi korrotti jew dizonesti irid jintwera li dan il-kumment kien ġustifikabbli jew mistħoqq;
    4. Il-kumment irid ikun tali li jikkwalifika bħala kritika u mhux żebliħ, tgħajjir jew insolenza; u
    5. Il-kumment irid jagħti l-fehma onesta tal-kummentatur u l-pubblikazzjoni ta' dik il-fehma ma tkunx saret b'ħażen jew bil-ħsieb preċiż li jweġġa' lil dak li jkun.
    6. Il-kumment irid ikun fuq materja li tkun "*in the public interest*" jew tal-inqas tkun tali li dwarha l-pubbliku jkollu "*a legitimate concern*"

51. Kif ġa ingħad iżjed 'l fuq m'hemmx dubbju li l-kummenti tal-intimat saru fuq materja li kienet fl-interess pubbliku u tabilħaqq kwistjoni illi l-pubbliku għandu jkollu *a legitimate concern* dwarha. Madanakollu l-intimat ħtieġlu jipprova illi l-kummenti tiegħu kienu msejsa fuq fatti sostanzjalment veri u ħlief għall-kumment relatat ma' Maria Efimova, irriżulta illi l-fatti esposti minnu, *"those which go to the pith and substance of the matter"*, kienu sostanzjalment skorretti u għalhekk ma' jistgħu qatt ikunu ġustifikati bid-difiża tal-*fair comment.*

L-eċċezzjoni tad-dritt ta' kronika

[26] Gatley on Libel and Slander Sweet and Maxwell (London) 11th ed., pagna 336
[27] Ara perezempju **Dr Louis Galea vs Etienne St John u Felix Agius** (Rif Nru 946/1997 JRM deciza fit 30 ta' April 2015)

52. L-aħħar eċċezzjoni mressqa mill-intimat hija dik illi "*il-pubblikazzjoni in desamina kienet ta' interess pubbliku u l-intimat kien qiegħed jaqdi korrettement id-dmir tiegħu Ii jirrapporta dwar aħbar serja, gravi, u Ii ġġenerat interess pubbliku.*"

53. Il-Qorti kif diġa qalet taqbel illi d-dikjarazzjonijiet impunjati kienu jittrattaw materja ta' interess pubbliku. F'dan ir-rigward intqal mill-Qrati tagħna illi

"fejn għandu x'jaqsam ma' ġurnaliżmu investigattiv serju kemm il-Qrati Maltin u kif ukoll il-Qorti ta' Stasbourg jagħtu għarfien lill-fatt li l-jedd ta' kronaka mibni fuq ġurnaliżmu serju jagħti ħarsien wiesa' lill-ġurnalist taħt l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni. Dan ukoll fejn il-pubblikazzjoni tkun milquta minn xi żball jew ineżattezza ġenwina, imbasta tkun magħmula b'mod serju u prudenti fuq ħaġa ta' interess pubbliku, bla ħsieb jew mottiv ulterjuri u li l-kontenut ikun wieħed ġust ("fair") u li meta jkun hemm ċaħda jew spjegazzjoni ta' dak ir-rapportaġġ mill-persuna milquta bih, il-ġurnalist iġib ukoll tali ċaħda jew spjegazzjoni fl-imsemmi rapportaġġ[28]"

"hija regola dottrinali tal-materja aġitata, konfermata wkoll mill ġurisprudenza, illi d divulgazzjoni ta' aħbar permezz ta' stampat jew pubblikazzjoni hi konsiderata bħala eżerċizzju leċitu tad-dritt ta' kronaka. Dan l eżerċizzju però jibqa' hekk leċitu sakemm jikkorrispondu u jikkonverġu fih dawn l-osservanzi prinċipali: (a) il-verità tal-fatti esposti riżultant minn riċerka serja, diliġenti u kompleta; (b) ir-rakkont irid ikun neċessarju għas-sodisfazzjon ta' l interess pubbliku li jkun mgħarraf b'fatti determinati ta' rilevanza politika jew soċjali; (ċ) il-kritika trid tkun miżmuma f'termini korretti u miżurati b'mod li ma titraxxendiex f'aggressjoni personali jew invettiva."[29]

54. Kemm mis-sentenzi tal-Qrati tagħna u kemm mill-insenjament tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem jirriżulta ċar illi d-dritt ta' kronika huwa protett biss meta l-kronaka tkun neċessarja għas-sodisfazzjoni tal-interess pubbliku jew inkella tirrigwarda affarijiet li huma ta' *public concern* u inoltre tkun tikkonċerna fatti veri esposti riżultanti minn riċerka serja, diliġenti u kompleta. Din l-eċċezzjoni ma' tistax tintlaqa (ħlief fir-rigward tal-kumment dwar ir-rwol tar-rikorrent fl-investigazzjoni tal-allegazzjonijiet ta' Maria Efimova) ġaladarba l-fatti esposti kienu żbaljati.

---

[28] App. Ċiv. 26.3.2010 fil-kawża fl-ismijiet **Norman Beżżina vs Joe Mifsud** kif ikkwotata fis-sentenza **Louis Galea v. Etienne St. John et.** (946/1997/1 JRM, PA, 30/04/2015)
[29] **Albert Caruana v. Gino Cauchi** (App. Ċivili Nru. 775/02, 23/06/2004)

Il-prova tal-malafama

55. Issa li ġie stabbilit mill-Qorti illi l-eċċezzjoni tal-verita tal-fatti, tal-*fair comment* u tad-dritt ta' kronaka ma' jistgħux jiġu milqugħa (għajr għall-kumment dwar ir-rikorrent u Maria Efimova), il-Qorti trid tikkunsidra jekk l-allegazzjonijiet humiex malafamanti fil-konfront tar-rikorrent ossia' jekk l-għan tagħhom kienx li tittellef jew titnaqqas ir-reputazzjoni tar-rikorrent.

56. Tajjeb jingħad illi fil-*common law* kliem inġurjuż li jatribwixxu t-twettiq ta' reat kriminali ta' ċertu portata huma *"actionable per se"* u l-Qorti ma' jkollix għalfejn tindaga jekk il-kliem effettivament ikkawżawx ħsara lill-persuna malafamata:

"Spoken words are also defamatory when the imputation cast by them on the plaintiff is on the face of it so injurious that the Court will presume, without any proof, that his reputation must be impaired thereby. And the Court will so presume in three cases :-

1. Where the words charge the plaintiff with the commission of some indictable offence ...

... Spoken words, which impute that the plaintiff has been guilty of an indictable offence, are actionable without proof of special damage"[30]

57. Kif intqal mill-Onorabbli Qorti tal-Appell (Superjuri) fis-sentenza fl-ismijiet: '**Lawrence Pullicino v. Victor Camilleri et**.' (App. Civ. Nru. 992/1997/1 – 28.03.2014):

"... din il-Qorti tara li għandha tibda biex tafferma li mhux kull allegazzjoni ta' fatt, li jirrizulta li mhux veru, għandu jitqies li hu malafamanti. Il-malafama timmanifesta ruħha meta ssir ħsara għar-reputazzjoni ta' dak li jkun; jista' jkun li dak li jkun ippubblikat ma jkunx "fair", iżda dan ma jfissirx neċessarjament li dik il-pubblikazzjoni tkun inġurjuża għad-dinjita` ta' dik il-persuna ... L-enfasi hija fuq il-ħtieġa li l-allegazzjonijiet ikunu malafamanti, b'mod li jattakkaw ir-reputazzjoni tal-persuna milquta u l-fama tieghu"

58. Ġie stabbilit ukoll fil-ġurisprudenza nostrana[31] u anke dik Ingliża illi biex wiehed jiddetermina jekk kliem humiex malafamanti jew le wiehed għandu japplika t-test tal-

---

[30] Odgers, W B. *A Digest of the Law of Libel and Slander: with the Evidence, Procedure, Practice and Precedents of Pleadings, both in Civil and Criminal Cases.* 1881, p. 54, 55

[31] Ara per ezempju **L-Avukat Dottor Louis Galea v. Frans Ghirxi** (Rif Nru 947/1997/2 deciza fid-19 ta' April 2005)

bniedem ragjonevoli dotat b'intelligenza ordinarja. Fi kliem Lord Reid fil-kawza **Lewis v. Daily Telegraph**[32]:

"What the ordinary man would infer without special knowledge has generally been called the natural and ordinary meaning of words. But that expression is rather misleading in that it conceals the fact that there are two elements in it. Sometimes it is not necessary to go beyond the words themselves, as where the claimant has been called a thief and a murderer. But more often the sting is not so much in the words themselves as in what the ordinary man will infer from them, and that is also regarded as part of their natural and ordinary meaning."

59. Issa fir-rigward tal-kumment illi r-rikorrent kien inkompetenti fit-tmexxija tiegħu tal-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt il-Qorti tirrimarka illi kumment ta' dik in-natura jinfluwixxi serjament fuq il-professjonalita' tar-rikorrent li kellu karigi pubbliċi fejn l-effiċjenza u r-rettezza kienu fundamentali fil-ħidma tiegħu. Terġa u tgħid l-intimat xehed u pparteċipa numru ta' drabi fil-kawżi in kwistjoni u għalhekk kien f'posizzjoni aħjar minn ħaddieħor sabiex japprezza li r-rikorrent kien qed jaqdi dmiru sew fil-prosekuzzjoni tagħhom.

60. L-awtur Ingliż William Blake Odgers fil-ktieb "*A Digest of the Law of Libel and Slander: with the Evidence, Procedure, Practice and Precedents of Pleadings, both in Civil and Criminal Cases*" jgħid hekk:

"Every one of the public is entitled to pass an opinion on everything which in any way invites public attention. Those of the public whose opinion on such matters is best worth having are called critics. From their education, ability, or experience, they can judge with precision (which is the true meaning of the word to criticize), and their opinion, therefore, is entitled to respect. Their criticism may be commendatory, but it is, perhaps, more generally unfavourable. Still, so long as it continues to be criticism at all, it is not defamatory. Where defamation commences, true criticism ends. True criticism differs from defamation in the following particulars :-

1. Criticism deals only with such things as invite public attention, or call for public comment.

---

[32] [1964] A.C. 234, 258.

2. Criticism never attacks the individual, but only his work. Such work may be either the policy of a government, the action of a member of Parliament, a public entertainment, a book published, or a picture exhibited. In every case the attack is on a man's acts, or on some thing, and not upon the man himself. A true critic never indulges in personalities.

3. True criticism never imputes or insinuates dishonourable motives (unless justice absolutely requires it, and then only on the clearest proofs).

4. The critic never takes advantage of the occasion to gratify private malice, or to attain any other object beyond the fair discussion of matters of public interest, and the judicious guidance of the public taste.

...

But all comments must be fair and honest. Matters of public interest must be discussed temperately. Wicked and corrupt motives should never be wantonly assigned. And it will be no defence that the writer, at the time he wrote, honestly believed in the truth of the charges he was making, if such charges be made recklessly, unreasonably, and without any foundation in fact"[33]

61. Il-Qorti ma' taċċettax l-argument tal-intimat fix-xhieda tiegħu li huwa kien qiegħed sempliċiment jikkritika l-fatt illi l-kawżi relatati mal-iskandlu taż-żejt baqgħu jkarkru matul is-snin mingħajr ma' kellhom eżitu finali. Ir-rikorrent mar oltre minn hekk fil-kritika tiegħu (u dan ġie ribadit anke fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu) billi xeħet it-tort tad-dewmien *in parte* fuq l-inkompetenza tar-rikorrent. Dan sar anke bl-użu ta' tqabbil ma' karattru fittizju satiriku li ma' tantx jagħmel ġieħ lir-rikorrent. Il-Qorti tqis li din ma' kienetx sempliċiment kritika ħarxa iżda b'mod ċar tikkonsisti f'malafama fil-konfront tar-rikorrent.

62. Fir-rigward tal-kumment dwar il-fatt illi r-rikorrent mexxa kawża kriminali kontra persuna tal-familja tiegħu b'kunflitt ta' interess u l-inferenza illi din kienet ir-raġuni 'l għala Raymond Ferris ġie lliberat, il-Qorti tara li kumment bħal dan huwa iżjed serju billi jalludi għal aġir ta' natura kriminali. Fix-xhieda tiegħu l-intimat iffoka iżjed fuq dak li sejjaħ bħala dritt tiegħu illi jesprimi opinjoni dwar il-fatt illi *"fil-Pulizija inti ma' tinvestigax xi ħadd familjari"*. Jista' jkun li dan minnu imma l-intimat donnu nesa illi fil-*video blog* in kwistjoni huwa implika ukoll illi Raymond Ferris kien ġie

[33] Odgers, W B. *A Digest of the Law of Libel and Slander: with the Evidence, Procedure, Practice and Precedents of Pleadings, both in Civil and Criminal Cases*. 1881, p. 36, 37

illiberat minħabba li l-prosekuzzjoni kienet f'idejn qarib tiegħu. Anke fin-nota ta' sottomissjoni finali tiegħu l-intimat prova jtaffi s-serjeta' tal-kumment tiegħu billi saħaq li anke jekk ir-rikorrent mexxa l-prosekuzzjoni b' mod independenti u mparzjali, huwa kellu kull jedd jikkummenta dwar il-kunflitt ta' interess.

63. Il-Qorti tqis illi l-*innuendo* illi r-rikorrent abbuża minn kunflitt ta' interess sabiex jaġevola lill-membru tal-familja tiegħu huwa wieħed ċar u tqisu bħala malafamanti fil-konfront tar-rikorrent.

64. Fir-rigward tal-kumment illi r-rikorrent ma' kienx għaraf li hemm kunflitt ta' interess fl-insistenza tiegħu li jmexxi l-investigazzjoni fl-allegazzjonijiet magħmula minn Maria Efimova, il-Qorti tikkondividi s-sottomissjoni tal-intimat li dan il-kumment la huwa libelluż u l-anqas malafamanti fil-konfront tar-rikorrent.

Kwantum tad-danni

65. Fir-rigward tad-danni taħt il-Kap. 248, din il-Qorti tgawdi minn diskrezzjoni meta tiġi biex tillikwidahom stante illi dawn huma ta' natura morali u ma' jirrappreżentawx telf attwali. Madanakollu kif inghad mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza fl-ismijiet '**Andrew Borg Cardona et v. Aaron Farrugia'** (ECLI:MT:AINF:2018:114767 – 18.12.2018 – Imħallef Anthony Ellul):

"jkun iktar floku jekk f'kawża ta' libell l-ewwel qorti fis-sentenza tagħti r-raġunijiet li jkunu wassluha biex tillikwida s-somma li tikkundanna lill-konvenut iħallas. Hemm diversi raġunijiet, bħal per eżempju:

- *In-natura u s-serjetà tal-allegazzjoni li tkun saret fid-dikjarazzjoni malafamanti;*
- *Il-mezz tal-pubblikazzjoni;*
- *Kemm id-dikjarazzjoni malafamanti tkun inxterdet;*
- *Li l-awtur ikun għamel apoloġija jew offra li jagħmel apoloġija;*
- *Provi dwar ir-reputazzjoni tal-attur;*
- *Fejn il-konvenut ikun invoka l-verità tal-fatti, jekk parti mill-fatti li jkun ġew imxandra jkunu rriżultaw li huma veri;"*

66. Il-Qorti tikkunsidra illi l-allegazzjonijiet fil-konfront tar-rikorrenti m'humiex leġġeri u ċertament kienu malafamanti fil-konfront tiegħu. L-allegazzjonijiet saru fuq il-persuna pubblika tar-rikorrent bħala membru tal-korp tal-pulizija involut dak iż-żmien f' każijiet serji li kienu u għadhom ta' interess nazzjonali. Fil-likwidazzjoni tad-danni qed jittieħed in konsiderazzjoni li r-rikorrent telaq mill-korp tal-pulizija u issa

huwa persuna privata. Il-Qorti qed tqis ukoll li l-mezz tal-pubblikazzjoni huwa wieħed li sallum għadu aċċessibbli għall-pubbliku fuq l-internet.

67. Meħuda dawn l-elementi kollha in konsiderazzjoni l-Qorti tikkunsidra li fiċ-ċirkustanzi s-somma li għandha tiġi likwidata bħala danni taħt l-Artikolu 28(1) tal-Kap. 248 tal-Liġijiet ta' Malta għandha tkun dik ta' tlett elef euro (€ 3,000).

Deċiżjoni

68. **Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddisponi minn din il-kawża billi tilqa' t-talbiet tar-rikorrenti b'dan illi:**

1. **Tiddikjara illi għajr fejn ingħad mod ieħor mill-Qorti l-video blog ippubblikat mill-intimat fis-17 ta'Lulju 2017 huwa libelluż u għandu bħala skop li jtellef jew inaqqas ir-reputazzjoni tar-rikorrenti; u**

2. **Tikkundanna lill-intimat iħallas lir-rikorrent is-somma ta' tlett elef euro (€ 3,000) bħala danni likwidati minn din il-Qorti taħt l-Artikolu 28(1) tal-Kap. 248 tal-Ligijiet ta' Malta, bl-imgħaxijiet legali dekoribbli mid-data tas-sentenza sad-data tal-pagament effettiv.**

Bl-ispejjeż kontra l-intimat.

V.G. Axiak	Y.M. Pace
Maġistrat	Dep. Reġistratur